

معاونت پژوهش‌های
کاربردی

سند

نظرات استدلالی

طرح الحاق یک ماده به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت (مرحله دوم)

شماره مسلسل: ۴۰۳۲۰۸۴

تاریخ: ۱۴۰۳/۱۰/۳۰

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

**طرح الحاق یک ماده به قانون حمایت از
خانواده و جوانی جمعیت (مرحله دوم)**

تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۳/۲۴

کد خزانه: ۴۰۳۲۰۸۴

۱۴۰۳/۱۰/۳۰

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۴۰۲/۳/۲۷

پژوهشکده شورای نگهبان

درباره‌ی مصوبه

طرح دوفوریتی «الحاق یک ماده به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت»، در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۱۶ اعلام وصول و جهت طی مراحل قانونی به هیئت رئیسه‌ی مجلس تقدیم شد. این طرح در تاریخ ۱۴۰۱/۹/۲۰ به تصویب صحن علنی مجلس رسید و برای طی مراحل قانونی مقرر در اصل (۹۴) قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان با بررسی این لایحه در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۴، برخی از مواد لایحه را مغایر با موازین شرع و واجد ابهام تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

سپس مجلس شورای اسلامی در راستای تأمین نظر شورای نگهبان در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۲/۳/۲، اصلاحاتی را در مصوبه اعمال کرد و مصوبه‌ی اصلاحی را به موجب نامه‌ی شماره ۸۳۷/۱۷۰۸۹ مورخ ۱۴۰۲/۳/۶ به شورای نگهبان ارسال کرد. شورا با بررسی مصوبه‌ی اعاده‌شده در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۲/۳/۲۴، مفاد آن را مغایر با قانون اساسی دانست و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۱۰۲/۳۷۱۶۴ مورخ ۱۴۰۲/۳/۲۷ به اطلاع رئیس مجلس شورای اسلامی رساند.

«نظرات استدلالی شورای نگهبان در خصوص طرح الحاق یک ماده به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت (مرحله دوم)»

۱ ماده واحده-

یک ماده به عنوان ماده (۷۱ مکرر) به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت مصوب ۱۴۰۰/۷/۲۴ به شرح زیر الحاق می‌شود:
ماده ۷۱ مکرر- به منظور رفع موانع دریافت تسهیلات یا امتیازات موضوع این قانون:

[بند «الف» به شرح زیر اصلاح می‌شود:]

الف- محدودیت موضوع بند «ب» ماده (۱۰) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در خصوص متقاضیان تسهیلات موضوع این قانون اعمال نمی‌شود. مادام که نسخ و یا اصلاح مواد و مقررات این قانون صریحاً و با ذکر نام این قانون و ماده مورد نظر، در قوانین بعدی قید نشود، معتبر است.

ب- ...

ج- [در بند «ج» بعد از عبارت «این قانون را» عبارت «با رعایت موارد اهم لازم‌الرعايه به تشخیص هیئت وزیران»، اضافه و عبارت «یا تنها یک فقره سفته» حذف می‌شود].

بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی موظفند پرداخت تسهیلات موضوع این قانون را با رعایت موارد اهم لازم‌الرعايه به تشخیص هیئت وزیران، نسبت به سایر تکالیف قانونی در اولویت قرار داده و در خصوص مطالبه وثایق و

---

۱. ماده (۱۰) قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳/۷/۲۹ مجلس شورای اسلامی با اصلاحات و الحاقات بعدی: «ماده ۱۰- انجام امور زیر در مورد مشمولین وظیفه عمومی مستلزم ارائه مدرک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت آنان از اداره وظیفه عمومی می‌باشد و فتوایی مدرک ارائه‌شده از جمله منضمات ضروری پرونده متشکله می‌باشد: ب (اصلاحی ۱۳۹۰/۸/۲۲)- دریافت هرگونه وام و کمک‌های کشاورزی و صنعتی و دامداری و مسکن از طریق بانک‌ها و وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و نهادهای قانونی.»

تضامین، با اولویت توثیق حساب یارانه اشخاص یا سایر دارایی‌های مالی اشخاص از جمله سهام پذیرفته‌شده در بازار سرمایه عمل نمایند.

▪ دیدگاه عدم ابهام

در حکم بند (الف) سابق مقرر شده بود چنانچه به موجب «قوانین خاصی» پرداخت تسهیلات یا امتیازات موضوع قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، موکول به رعایت «شرایط معینی» و یا «مشمول ممنوعیت» شده باشد، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مکلفند اعطای تسهیلات و امتیازات را فقط با رعایت قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت انجام دهند. با توجه به اینکه مشخص نبود منظور مقنن از «شرایط معین» و «موارد مشمول ممنوعیت»، دقیقاً شامل چه مواردی است، این موضوع با ابهام شورای نگهبان مواجه شد. اکنون در مصوبه‌ی حاضر، مجلس بند (الف) را به صورت کامل اصلاح و تصریح کرده است که صرفاً «محدودیت موضوع بند (ب) ماده (۱۰) قانون خدمت وظیفه عمومی» در خصوص متقاضیان تسهیلات قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، اعمال نمی‌شود. بنابراین با توجه به اصلاح فوق، ابهام مرحله‌ی قبل شورای نگهبان در این خصوص رفع شده است.

▪ دیدگاه مغایرت

براساس حکم ذیل بند (الف) اصلاحی، مادامی که نسخ یا اصلاح مواد و مقررات قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، صریحاً و با ذکر نام قانون و ماده مورد نظر در قوانین بعدی قید نشود، مواد قانون مذکور معتبر است. حال آنکه بر اساس اصل (۷۱) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی صلاحیت قانون‌گذاری در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی را دارا است. بنابراین صلاحیت مجلس در قانون‌گذاری عام بوده و مجلس می‌تواند در آینده به هر نحوی که اراده کند، قانون جوانی جمعیت را ولو به صورت ضمنی اصلاح کند. بر همین مبنا الزام مجلس در آینده به اینکه نسخ یا اصلاح قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت صرفاً می‌بایست به صورت صریح و با ذکر نام قانون و ماده مورد نظر باشد، مغایر اصل مذکور قانون اساسی است. به عنوان مؤید قابل ذکر است که شورای نگهبان در سال‌های

اخیر و در چند مورد مشابه، چنین حکمی را مغایر اصل (۷۱) قانون اساسی دانسته است.^۱

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الف) در رابطه با حکم ذیل بند (الف) قابل ذکر است که الزام مجلس به ذکر نام قانون و ماده‌ی مورد نظر برای نسخ یا اصلاح آن، محدود کننده‌ی صلاحیت قانون‌گذاری مجلس نیست؛ چرا که منجر به سلب صلاحیت قانون‌گذاری از مجلس نخواهد شد و صرفاً در مقام تعیین یک ضابطه‌ی کلی برای نحوه‌ی قانون‌گذاری است. به عنوان مؤید قابل ذکر است که قبلاً در برخی قوانین نیز این حکم مقرر شده و با ایراد شورای نگهبان مواجه نشده است.^۲

ب) شورای نگهبان در مرحله‌ی قبل اطلاق حکم بند (ج) در مورد اولویت پرداخت تسهیلات موضوع این قانون نسبت به سایر تکالیف قانونی را نسبت به موارد تزامم با امور اهم لازم‌الرعايه، خلاف موازین شرعی شناخته بود. به بیان ساده‌تر، فقهای شورا حکم به پرداخت تسهیلات موضوع این ماده را اگر با دیگر تکالیف قانونی دارای اهمیت بالاتر و غیرقابل اغماض (همچون حفظ جان اشخاص) تداخل داشته باشد، خلاف موازین شرع تشخیص دادند. اما اکنون در این مرحله، مجلس عبارت «با رعایت موارد اهم لازم‌الرعايه به تشخیص هیئت وزیران» را به حکم فوق اضافه کرده است و بر این نکته تصریح کرده که پرداخت تسهیلات به موارد اهم لازم‌الرعايه، در اولویت خواهد بود. به این ترتیب ایراد شرعی مرحله‌ی قبل شورای نگهبان، با توجه به تصریح مجلس شورای اسلامی رفع شده است.

▪ نظر شورای نگهبان

- در بند (الف)، عدم نسخ و یا اصلاح قانون در مواردی که قانون بعدی، ظهور در نسخ یا اصلاح قانون پیشین دارد، مغایر اصل (۷۱) قانون اساسی شناخته شد.

---

۱. به عنوان نمونه می‌توان به نظر شماره ۱۰۲/۳۴۴۶۲ مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۸ شورای نگهبان در خصوص طرح بانک مرکزی اشاره کرد: «- در ماده (۶۶)، ضرورت ذکر ماده موردنظر برای نسخ یا اصلاح مواد قانون، مغایر اصل (۷۱) قانون اساسی شناخته شد.»
۲. برای مثال: ماده (۹۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام: «ماده ۹۲- از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر با آن نسخ می‌گردد و مادام که در قوانین بعدی نسخ و یا اصلاح مواد و مقررات این قانون صریحاً و با ذکر نام این قانون و ماده مورد نظر قید نشود معتبر خواهد بود.»

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مدظله‌العالی

«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸)

تهران | خیابان شهید بهشتی
خیابان سرافراز | کوچه پنجم | پلاک ۱۱

www.ccri.ac.ir

کدپستی ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳
دبیرخانه ۰۲۱۸۸۵۳۳۴۲۲

پژوهشکده شورای نگهبان